

УДК 347.453

<https://doi.org/10.34142/23121661.2022.36.18>

orcid.org/0000-0001-9704-5798

© Максименко А.В., 2022

А.В. Максименко

ДОГОВІР ПОЗИКИ ПІД ГРУ: ІСТОРІЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

A. Maksymenko

LOAN AGREEMENT FOR THE GAME: HISTORY AND DEVELOPMENT TRENDS

Анотація. У статті досліджено правове регулювання договору позики під гру з часів Римської імперії та до сьогодні. Саме історичній еволюції становлення цього договору приділена особлива увага.

Актуальність аналізу саме такого виду договору є необхідним тому, що ця тема не була досліджена як з боку законодавця, так і з боку сучасних науковців. Тому з початку легалізації азартних ігор в Україні, тобто з 2020 року, постала ще більша потреба в детальних роз'ясненнях щодо проблемних питань для судів, організаторів азартних ігор та для самих гравців.

Проаналізовані були сучасні проблемні нюанси та прогалини в українському законодавстві щодо моменту виникнення статусу гравця, зобов'язань сторін, питання часу, з якого договір позики під гру починає мати юридичну силу тощо.

На основі досвіду інших країн здійснено аналіз для фактичного порівняння з досвідом України в регулюванні договору позики під гру, що стало вагомим підґрунтям для можливих тенденцій розвитку.

Дослідивши українську судову практику у цивільних справах виокремлені прогалини в законодавстві та визначені тенденції для їхнього подолання та розвитку, щоб покращити цивільні провадження в судах та збільшити рівень обізнаності осіб у сфері регулювання договору позики під гру.

Автор дійшов висновку, що ставлення до договору позики під гру протягом всього часу було неоднозначним; на процеси регулювання такого договору завжди впливають норми моралі, які були сформовані у суспільстві ще за давніх часів і продовжують впливати та вносити свої обмеження для осіб, які мають до цього відношення, до сьогодні; також на законодавчому рівні виокремлена потреба в більшому вдосконаленні регулювання договору позики під гру та обмеженні цивільної дієздатності для осіб, які схильні до лудоманії та марнотратництва, що призводить до негативних наслідків.

Ключові слова: договір позики під гру, договір позики, азартні ігри, гемблінг, лудоманія, марнотратництво.

Abstract. In the article the legal adjusting of agreement of loan is investigational under a game, beginning from times of the Roman empire and to present tense. The special attention is exactly spared the historical evolution of becoming of this agreement.

Actuality of research of just the same type of agreement is a necessity because to this theme sufficient attention was not spared both from the side of legislator and from the side of modern skilled scientists. Therefore from the beginning of legalization of gaming in Ukraine from 2020 a yet greater requirement appeared in the detailed elucidations for by a problem question for courts, organizers of gaming and for players.

Modern problem nuances and blanks in the Ukrainian legislation, that touched the moment of origin of status of player, moment of origin of obligations of parties, were analysed, by a question when an agreement of loan under a game begins to have legal force et al.

On the basis of experience of foreign countries an analysis was conducted for the actual comparing to experience of Ukraine in adjusting of agreement of loan under a game, that became ponderable soil for possible progress trends.

Investigating Ukrainian judicial practice in civil cases blanks were distinguished in a legislation and tendencies were outlined for their overcoming and development, to improve civil realizations in courts and for the sake of greater expansion of circle of awareness of persons in the field of given adjusting of agreement of loan under a game.

It was drawn conclusion, that attitude toward the agreement of loan under playing the draught of all time was ambiguous; the evolution of his becoming finished telling, that the norms of moral, that were formed in society yet at old times and that continue to influence and bring in the limitations for persons, that have to this relation, always influence on adjusting of such agreement, for present tense; also at legislative level a requirement was distinguished in greater perfection in adjusting of agreement of loan under a game and limitation of civil capability for persons, that relate to лудоманії and spendthrift that results in negative consequences.

Key words: game loan agreement, loan agreement, gambling, extravagance.

Постановка проблеми. Тема ігор є доволі дискусійною дотепер. Для багатьох суб'єктів важливим є правове регулювання і контроль за ігровою діяльністю та організацією тому, що від цього залежали як дохід держави, так і долі конкретних людей, навіть їхніх сімей. Складність питання полягає в тому, що стикаються інтереси держави (досить суттєві доходи від продажу ліцензій на відкриття та утримання грального бізнесу, сплата податків), інтереси особистості (право вільно розпоряджатися своїми коштами та свободою часу) з одного боку та можливість психологічного захворювання особистості як наслідки захоплення азартними іграми.

Сама участь в азартних іграх передбачає неприпустимий ризик, тому що гравці можуть програти не просто велику кількість грошей, а навіть все своє майно. Процес ігор часто призводив до необґрунтованого збагачення одних осіб за кошт інших, але водночас дарував всім учасникам ігор надію на швидке та необтяжливе збагачення.

Подібне залучення великих мас до грального бізнесу небезпечно тим, що побічним ефектом «азарту» є хвороба, обумовлена невгамовним потягом,

схильністю людини до азартних ігор – лудоманія, ігроманія, або гемблінг – залежність (з англ. gambling – азартна гра, гра на гроші). Хвороба, кваліфікована 1980 року Американською психіатричною асоціацією під назвою «лудоманія», вміщена до списків захворювань Всесвітньої організації охорони здоров'я під міжнародним кодом F63.0 [1].

Аналіз останніх досліджень. Інститут грального бізнесу як сфери господарювання досліджувала низка науковців. Окремі аспекти цього інституту можна знайти у працях В. В. Висоцької, Г. М. Дюби, О. А. Іванова, Є. С. Ізюмова, А. Ш. Казбекова, А. А. Карпова, Д. Г. Мулявки, В. М. Опанасенко, Н. О. Петричко, С. В. Рябчук, Р. А. Севостьянова, А. В. Сохан, В. В. Шевцова та інших. Питання договору позики під гру є темою дисертації Н. І. Майданик «Цивільно-правове регулювання договорів гри та парі в Україні» [2], воно досліджувалось у працях В. В. Манзюка та В. В. Заборовського «Динаміка становлення грального бізнесу в Україні» [3], З. М. Топорецької «Проблеми легалізації грального бізнесу в Україні» [4], Д. В. Дождева [5].

Формулювання мети статті (постановка завдання). Дослідити особливості договору позики під гру з огляду на історичну еволюцію його формування з акцентом впливу на нього суспільних норм моралі; розглянути закордонний досвід, його сучасне вітчизняне правове регулювання; розглянути українську судову практику у вирішенні цивільних справ щодо договору позики, договору позики під гру та визначити, якими загальними та спеціальними нормами вони регулюються; виокремити прогалини законодавства та тенденції розвитку щодо покращення договору позики під гру в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З огляду на історію розвитку азарту основною причиною заборони азартних ігор була саме моральність: мета заборони – запобігання пияцтву, розкраданню, пріоритет розвитку спорту та військової справи, а фіскальна політика була другорядною причиною.

У Стародавньому Римі були дозволені лише ті договори й ігри, які передбачав закон. Азартні ігри заборонялися згідно з презумпцією, яка діяла на загальних засадах і принципах. Н. І. Майданик обґрунтовувала це тим, що всім договорам гри на інтерес (ludialeatorii), якщо такі були укладені між особами, були притаманні риси аморальності, таким чином, вони втрачали юридичну силу та ставали недійсними, [2, с. 16]. Римське право детальніше закріпило це правило щодо різноманітних видів спортивної діяльності на умовах азартності. Тому тільки з мотиву відважності та мужності мали вчинятися дії та будь-які змагання зі стрибків, бігу, боротьби, кидання списа чи дротиків, відповідно до Дигестів Юстиніана [6, с. 587].

У Римі в III ст. до н. е. був виданий закон щодо заборони азартних ігор, який називався «Lex aleatoria». Його назва походить саме від терміна «гральні

кості». Цим законом було заборонено різноманітні види азартних ігор, а також ігри на бенкетах (з рос. пиры) [7, с. 343]. За участь у таких заходах і їх організацію передбачалась кримінальна відповідальність. Закон дозволяв лише гладіаторські, спортивні та громадські ігри.

Будь-які ігри мали ґрунтуватися на невідплатному принципі, зокрема не дозволялися й частування. На цьому наголошував Ю. Барон [8, с. 31].

Як зазначав у своїй праці Д. В. Дождєв, дозволялися договори гри задля утіхи громадськості, покращення активної діяльності, задля того, щоб провести добре час. Але без умовних ризиків чи мотиву виграшу. Але якщо і були незначні ризики, проте мали враховуватися майнові відносини гравців, щоб ставки були для них помірні [5, с. 476]. Таким чином, було запроваджено принцип рівності сторін.

У Дигестах Юстиніана було передбачено дозвіл на п'ять конкретних видів ігор на гроші у військовій сфері та в боротьбі. Головна умова — ставка до одного соліда. Якщо борг не відповідав зазначеним умовам, то визнавався нікчемним. Встановлювався строк оплати — 50 років [6, с. 31].

За часів Російської імперії науковці в галузі права підтримували норми законодавства щодо правового регулювання договору гри і зобов'язань, які з них випливають. Ці зобов'язання вважалися натуральними — їх виконання неможна було вимагати в позовному порядку в суді. Про це було зазначено в Статті 1105 Проекту Цивільного уложення. Борг, який є наслідком гри, не може бути стягнений і не може бути зарахований. І. А. Покровський наголошує, що такі саме умови були зазначені в оформленому борговому акті [9, с. 202].

1743 року в Україні був виданий перший нормативно-правовий акт (кодифікований) «Права, за якими судиться малоросійський народ». Визнавалась заборона на азартні ігри, згідно з артикулом 5 глави 16. Прогалиною в цій нормі було невизнання таких дій недійсними. Згідно з пунктом 2 зазначеного артикула на судовий захист власних вимог не мали права учасники (сторони) гри по відношенню один до одного. Додатково вони підлягали адміністративній відповідальності за вчинену заборонну діяльність. Санкцією за це був штраф, який стягувався зі всіх учасників на користь держави [10, с. 202].

Судова практика та Цивільне право у Російській імперії тих часів закріплював норму, яка визнавала позику «по грі і для гри» нікчемною та була укладена з відома позикодавця. Таким чином, на судовий захист міг мати право позикодавець лише за умови, якщо він не знав чи не міг знати, з якою метою бере позичальник у нього гроші. Ця норма закріплена в пункті 3 статті 2014, Т. X, Частини I Зводу законів Російської імперії та у рішеннях Цивільного касаційного департаменту Урядового сенату № 591 за 1872 рік і № 368 за 1879 рік.

Ця позика по грі набуває рис договору дарування, а отже, позика стає так званим подарунком. Адже предмет запозичення надавався з боку позикодавця за власною волею, а оскільки юридичного захисту на оскарження правочину і повернення предмета запозичення не підлягає в суді, то він залишається у повній власності позичальника.

Був період, коли азартні ігри та договори в цій сфері на законодавчому рівні не заборонялися, але й не були дозволені. Цей період припав на добу Центральної Ради та Гетьманату (початок 1917 року – кінець 1918 року).

Коли при владі була Директорія, законодавець закріпив податок на азартні ігри, зокрема в карточних залах, їх проведення та організацію. Власники цих залів утримували за власні кошти спеціальних приставів, які здійснювали контроль за дотриманням сплати податків.[2]

Процес закриття азартних та гральних клубів і притонів розпочався після Жовтневого перевороту. У Петрограді до військово-революційного комітету запроваджено нову посаду – комісар з боротьби з алкоголізмом та азартом. Передбачена була адміністративна відповідальність за організацію карткових ігор та азартну діяльність. Організатори та учасники ігор (гравці) підлягали притягненню до юридичної відповідальності, до них застосовувалася конфіскація гральних карт та допоміжних засобів азарту, тобто вилучалися предмети для вчинення адміністративного правопорушення, також вилучалися кошти, які були зароблені під час вчинення азартної діяльності та передавали їх до місцевих рад.

Від початку нової економічної політики (з 1921 року) почали поступово легалізовувати азартну діяльність та азартні ігри загалом.

Чітке правове закріплення та регулювання прилюдних видовищ, розваг, лотерей, гри, а також порядок відкриття гральних закладів для платної гри в неазартні ігри містився в Адміністративному кодексі УСРР (від 12.10.1927 року), зокрема в Розділі XI «Прилюдні видовища, розваги й гра». Окружні адміністративні суди мали повноваження дозволити гру в карти чи лото. І так само за всі правопорушення в сфері азартних ігор та азартної діяльності передбачена була адміністративна відповідальність. Адміністративно-міліцейським відділам належали функції контролю та нагляду за цим видом діяльності. Адміністративні відділи, слідчі й судові органи та прокуратура могли видати розпорядження та за допомогою нього заборонити будь-які гральні заклади.

Кримінальний кодекс УРСР передбачав кримінальну відповідальність лише за втягнення неповнолітніх в азартну діяльність, згідно зі статтею 210 зазначеного кодексу, а також щодо утримання гральних притонів, згідно зі статтею 226.

Цивільне право у цей час визнавало договори гри та позики для гри, парі нікчемними [11]. Але якщо був відповідний дозвіл від органів державної влади

на проведення азартних ігор, тоді все було легально, прикладом є державні зібрання та лотереї.

Надалі почав розвиватися підприємницький бізнес та особлива увага приділена була сфері ринкової економіки.

Закон України «Про підприємництво» від 07.02.1991 р. (на сьогодні вже не чинний) закріплював легалізацію азартних ігор – право на утримання та створення гральних закладів й організацію азартних ігор [12].

Ліцензійна палата України своїм виданим Наказом від 11.09.98 р. № 86 затвердила Інструкцію про умови і правила провадження підприємницької діяльності (ліцензійні умови) зі створення та утримання гральних закладів, організації азартних ігор і контролю за їх дотриманням. У цій Інструкції поняттям «азартна гра» визначено гру, беручи участь в якій, можна було під час здійснення певних дій за конкретних умов й обставин заробити гроші, набути майнові права чи будь-яке майно, а учасник, який робив ставку в азартній грі, ризикує не отримати її знову.

2003 року Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва видав Наказ від 05.03.2003 р. № 19, який скасував та позбавив юридичної сили вже згадану Інструкцію Ліцензійної палати України.

На сьогодні роз'яснення поняття «азартна гра» тлумачить законодавець у чинній Постанові Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1800 під назвою «Порядок проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та проведення утримання казино, інших гральних закладів і ломбардів».

Чинний Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14.07.2020 у ч. 4 ст.15 містить заборонну норму для організаторів азартних ігор – надання позики будь-якому гравцю для того, щоб він взяв участь у грі. [13]. В. В. Манзюк та В. В. Заборовський вказують на не доопрацювання Закону, зокрема щодо питання, з якого моменту чи часу особа буде набувати та позбуватися статусу гравця [3]. У ч. 7 ст. 18 цього Закону зазначається відсутність правової сили договору про участь у грі для гравця, який попри заборону все ж таки взяв участь в азартній грі. У цьому випадку виплати виграшів чи видача призів здійснюватися не будуть, а якщо ж організатор все ж таки зробив це, то особа (гравець) має повернути приз у повному обсязі та у зазначений строк, який повідомить організатор.

Також варто зазначити, що загальне регулювання договору позики закріплено в параграфі 1 Глави 71 Цивільного кодексу України (далі ЦКУ). Але позика під гру не є іменованим договором у ЦКУ, тому детально закріплена у вже зазначеному Законі України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор».

Оскільки договір позики під гру ґрунтується та відповідає насамперед нормам іменованого договору позики відповідно до Цивільного кодексу України, розглянемо спочатку судову практику щодо загальних, а не спеціальних норм.

Вищий спеціалізований суд (далі ВСС) з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму рішенні, яке видав 20.05.2013 р. у справі №6-43423св12, керувався частиною 2 статтею 1047 та статтею 1046 ЦКУ, дійшов висновку, що якщо в договорі позики зазначено факт передачі та отримання грошей на момент його укладення, то він є укладеним. А вже 10.12.2014 р. ВСС видав ухвалу у справі №6-32382св14, де керувався тими самими нормами закону, що 2013 року, та дійшов висновку, що розписка не є фактом укладення договору позики, якщо в ній не зазначені підстави та дані про отримання грошових коштів, а також зобов'язання, яке свідчить про їхнє повернення.

У справі №6-27160св14 ВСС зазначив, що в розписці, яка підтверджує боргове зобов'язання, мають бути зазначені умови щодо дати отримання грошових коштів позичальником у борг та покладених на нього зобов'язань повернути таку саму грошову суму.

Верховний Суд України (далі ВСУ) 02.07.2014 р. видав постанову у справі №6-79цс14, правова позиція якої ґрунтувалася на підтвердженні юридичної сили договору позики тим, що може мати місце як розписка, так і будь-який інший документ письмової форми від позичальника. Головне, щоб в документі було зазначено факт отримання грошових коштів як боргу, з якого і випливає боргове зобов'язання щодо його позикодавцю, а також щоб була зазначена дата, коли позичальник отримав конкретну грошову суму. Така позиція ВСУ є загальнообов'язковою для всіх судів України.

ВСУ дійшов такого самого висновку і 11.11.2015 р. у вирішенні справи №6-1967цс15 щодо умов договору позики та його укладення, керуючись частиною 2 статті 1047 ЦКУ.

Таким чином, правова позиція ВСУ ґрунтується на тому, що розписка у цих справах є документом, який складається та видається позичальником під час укладання договору позики, отже, є фактом для підтвердження цього правочину і його умов та засвідченням передачі грошових коштів позичальнику.

У судовій практиці, в якій керуються спеціальними нормами (у нашому випадку Законом України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»), розглядаються справи щодо обмеження права гравців відвідувати гральні заклади та брати участь в азартних іграх. У таких ситуаціях судді керуються главою 2 та главою 2¹ розділом IV ЦПК України [14]. За порушення норм ЗУ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» встановлена кримінальна, адміністративна та фінансова відповідальність.

Фінансова відповідальність має спільні риси з цивільною. У цивільно-правовій відповідальності метою є припинення протиправних дій і примусове відновлення порушеного права. У фінансовій відповідальності передбачається ще й мета покарання правопорушника. Також фінансову відповідальність визначає закон, а цивільну може встановити й сам договір, який уклали сторони. У нашому випадку це цивільні справи щодо предмету спору договору позики під гру, під час вирішення яких суддя буде керуватися спеціальними нормами, зокрема частиною 4 статті 15 ЗУ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», та загальними – параграфом 1 Глави 71 ЦКУ. [15]

Н. І. Майданик порівняла правове регулювання та легалізацію договорів під гру за нормативно-правовими актами деяких розвинутих країн світу і дійшла висновку, що всі країни можуть належати до однієї з категорій:

1) дозволяють діяльність щодо проведення та організацію ігор на загальних засадах, але є винятки, наприклад, які дозволяються лише після відповідного дозволу від органів державної влади чи місцевого самоврядування на їх проведення або такі, що зовсім заборонені. Такими країнами є Україна, США, Російська Федерація тощо;

2) повністю забороняють – прикладом є Китай;

3) легалізують зазначену діяльність лише конкретних видів гри. Наприклад, у Малайзії норми закону дозволяють тільки ті ігри, які здійснюються на гральних автоматах.

Багато країн, які належать до романо-германської чи англо-саксонської правової сім'ї, закріплюють правове регулювання договорів гри, а також зобов'язання, які випливають з таких договорів, поділяють на натуральні та цивільні, що прямо передбачені законодавством, коли організатори такої гри є ліцензованими.

У Великобританії Закон «Про азартні ігри» було запроваджено 2005 року. Текст документа має назву «The Gambling Act 2005» [16]. У нормах цього закону зазначається про обов'язковість виконання умов та зобов'язань щодо договорів про ігри без винятків щодо азартних ігор згідно зі ст.335. У пунктах «а» та «б» статті 336 зазначено, що Комісія з азартних ігор має право видати розпорядження, яким може бути встановлено недійсність договору і зобов'язання повернути особі грошову суму, яка була сплачена за ставкою, і це можна розглядати як погашення боргу перед цією особою, яка сплатила раніше грошову суму за гравця для участі в грі.

Головною проблемою є визначення моменту виникнення зобов'язань за договором позики під гру. Відповідно до чинного законодавства, зокрема ч. 1 ст. 638 ЦКУ[15], якщо сторони договору досягли всіх істотних умов, дійшли

згоди щодо них та затвердили такий правочин відповідною формою, тоді такий договір є укладеним.

Варто зазначити, що істотною умовою в цьому виді договору є його предмет (речі, які визначені родовими ознаками, або гроші). Тобто позичальник зобов'язаний повернути або таку саму річ з родовими ознаками, або таку саму суму грошей. На цьому наголошує теорія з договірних прав.

Ще однією проблемою є визначення моменту, коли виникає право власності на предмет договору. Представники Бориславського міського суду Львівської області звертають увагу, що це питання потрібно розглядати залежно від визначення самого предмету договору. Тобто якщо предметом є готівкові кошти, то з моменту фактичної передачі, якщо це безготівковий розрахунок, то з моменту їхнього зарахування позичальнику на його рахунок. [17]

Можна керуватися абзацем 2 частини 1 статті 1046 ЦКУ [15], а також порівняти цю норму з ч. 2 ст. 640 ЦКУ [15], що збігається з характеристикою реального договору. Договір буде укладеним саме з моменту вчинення певної дії передачі майна або з самого факту його передачі, і тому лише з цього моменту будуть виникати права за зобов'язання для сторін договору позики під гру, а не з моменту підписання такого договору сторонами.

Таким чином, укладення договору в письмовій формі свідчить лише про факт укладення такого договору, а не про передачу предмета у власність позичальнику, згідно зі статтею 1047 ЦКУ, яка зазначає укладення договору в конкретній формі залежно від осіб, які є сторонами договору. Норми останньої статті регулюють питання розписки чи іншого документа, який є фактом передачі предмету договору у власність позичальника. Такої самої правової позиції дотримується судова палата в цивільних справах ВСУ, яка обґрунтувала її у справі №6-1103цс16.

Судова палата в цивільних справах Верховного Суду України ухвалила рішення від 12.11.2014 р., розглядаючи справу №6-166цс14 [17], згідно з яким було визначено, що за своїм змістом договір не був договором позики тому, що не було підтвердження факту отримання грошових коштів, що вимагали норми статті 1046 ЦКУ [15].

Пропоную на законодавчому рівні доповнити статтю 1046 ЦКУ частиною другою [15], в якій додатково прописати, що договір позики під гру можна кваліфікувати як такий, в якому було досягнуто мети, зокрема під час внесення позичальником ставки (акцепту) у зв'язку з публічною офертою про гру (тобто під час оголошення правил гри). Таким чином, буде визначено, що зобов'язання виникають на підставі укладення двостороннього договору, а не одностороннього правочину.

Далі проаналізуємо нотаріальне засвідчення договору позики під гру. Законодавець не обмежує сторони у їхньому праві засвідчити нотаріально свій

договір, відповідно до ст. 205, ст. 209 ЦКУ, ст. 54 Закону України «Про нотаріат» [18]. Проте варто зазначити, що за таких обставин договір позики під гру буде укладеним саме з моменту нотаріального засвідчення, згідно з ч. 4 ст. 639 ЦКУ. Протиріччя наявне в нормах ч. 4 ст.639 та ч. 1 ст.1046 ЦКУ – визнання моменту виникнення прав та зобов'язань за договором позики під гру. Тому пропонуємо доповнити статтю 1046 ЦКУ тим, що момент виникнення зобов'язань і відповідних прав настає з моменту передачі майна (факт укладення договору) або з моменту його нотаріального засвідчення.

Під час порівняння застосування спеціальних і загальних правових норм щодо вирішення певної цивільної справи потрібно звернути увагу, що вони мають однакову юридичну силу, рід цивільних відносин регулюють загальні норми права, а вид цивільно-правових відносин (тобто у межах роду) регулюють спеціальні норми права для того, щоб детальніше визначити ці специфічні обставини та конкретизувати їх. Спеціальні норми права можуть скасовувати дію загальних, але з огляду на те, що загальний закон є базою з чітко визначеними засадами та напрямками регулювання спеціального закону, що уточнює та детально визначає певні аспекти загального закону.

Загальними нормами права є ст. 639 та ст. 640 Розділу II «Загальні положення про договір» ЦКУ.[15] Зауважимо, що ч. 2 ст.640 ЦКУ містить норми права щодо регулювання реальних договорів (наприклад, договір позики під гру).

Спеціальною нормою права є ст. 1046 параграфу 1 «Позика» Глави 71 «Позика. Кредит. Банківський вклад» Розділу III «Окремі види зобов'язань» ЦКУ у співвідношенні зі ст. 639 і ст.640 ЦКУ тому, що регулює окремі правові умови щодо укладення договору позики, які властиві саме такому договору, а також нашому договору позики під гру. Таким чином, норми ч. 2 ст. 640 і ст. 1046 ЦКУ будуть пріоритетними, такими, що домінують, та будуть мати юридичну силу більше, ніж норми ч.4 ст.639 ЦКУ. [15]

Додатково пропонуємо доповнити статтю 36 Цивільного кодексу України. До переліку підстав для обмеження дієздатності фізичної особи додати таку підставу щодо марнотратництва чи хворобливої залежності у фізичної особи через азартні ігри, адже такі дії можуть призвести до скрутного матеріального становища членів родини гравця та/або його самого. Як доповнення можна запропонувати для визначення особливої кваліфікувальної ознаки щодо цього питання впровадити умову систематичного укладення особою договорів позики під гру на певну грошову суму, яка може дорівнювати прожитковому мінімуму для працездатних осіб (станом на 1.07.2022 р. це 2600 грн). Ця пропозиція базується на судовій практиці, оскільки на сьогодні цивільні справи з таких обставин непоодинокі, а чітких приписів щодо цього питання законодавець не надає, тому таку недосконалість законодавства потрібно

ліквідувати задля більш ефективного судового розгляду судами цивільних справ.

Висновки. З огляду на вищезазначене, вважаємо, що існує чимало проблем кваліфікації за юридичною силою договору позики під гру, зокрема таких, як встановлення моменту укладення договору, моменту виникнення прав і зобов'язань у сторін правочину, проблема порівняння спеціального та загального закону у сфері регулювання договору позики під гру, недоопрацювання в українському законодавстві, які обов'язково потрібно усунути, проблема юридичної сили розписки, проблема окремого аспекту щодо нотаріального засвідчення такого виду договору. Вплив моральних норм, які були закладені у свідомість суспільства ще за давніх часів, продовжують впливати до сих пір на правове регулювання договору позики під гру. Таким чином, першочерговою є саме норма моралі, яка закладає ідею та підґрунтя до норми права, яка є другорядною в цій концепції. Додатково розглянувши судову практику, закордонний досвід у сфері правового регулювання договорів про гру, можна виокремити можливі тенденції розвитку: норму статті 1046 ЦКУ потрібно доповнити тим, що саме від моменту передачі речі чи грошової суми договір позики під гру буде мати юридичну силу, а також з огляду на той факт, що сторона договору (гравець-позикодавець) досягла мети договору – внесла ставку на азартну гру зі свого боку; доповнити статтю 1046 ЦКУ нормою, яка буде регулювати факт укладення такого договору у випадку його нотаріального засвідчення сторонами; доповнити нормою ст. 36 ЦКУ щодо обмеження дієздатності особи на підставі марнотратництва через азартну діяльність, а також доповнити нормою щодо кваліфікувальної ознаки для такого визначення в обмеженні цивільної дієздатності, зокрема систематичності укладення такого договору, з огляду на всі ризики, можливі та/або фактичні негативні наслідки, які могли бути або вже відбулися. Доцільним буде впровадження вмотивованого рішення з боку законодавця з метою подолання всіх зазначених недоопрацювань, щоб підвищити контроль у зазначеній сфері та ефективність проваджень з цивільних справ на користь суспільних відносин та благоустрою в Україні.

Література

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>; 2. Майданик Н. І. Цивільно-правове регулювання договорів гри та парі в Україні. 2006. 16 с.; 3. Манзюк В. В., Заборовський В. В. Порівняльно-аналітичне право. Динаміка становлення грального бізнесу в Україні. 2020. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib.pdf.>; 4. Топорецька З. М. Проблеми легалізації грального бізнесу в Україні. Формування та реалізація державної політики. Юридична наука. № 11 (113). 2020. С. 111–122; 5. Дождев Д. В. Римське приватне право. Норма-ІНФРА-М. 1999. 476 с.; 6. Дигести Юстиніана / пер. з латинської Л. Л. Кофанов. Київ: Статут, 2002. 587 с.; 7. Пам'ятники римському праву. Закони XII Таблиць.

Інституції Гая. Дигести Юстиніана. 1997. 343 с.; **8.** Барон Ю. Система римського цивільного права. Вид. 3-тє. Кн. IV: Zobov'язальне право. СПб, 1910; **9.** Покровський І. А. Основні проблеми цивільного права. Київ, 1998; **10.** Вислобоков І. А. Права, за якими судиться малоросійський народ. 1743 р. Київ, 1997. 275 с.; **11.** Про надання чинності Цивільному Кодексу УРСР: Постанова ЦВК УРСР від 16 грудня 1922 р. ЗУ УРСР 1922 р. № 55. ст. 780. URL: https://yurist-online.org/laws/codes/_ex/civilnyi kodeks usrr 1922.pdf; **12.** Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. №14. ст. 168; **13.** Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України № 768-IX від 14.07.2020 р.; **14.** Цивільний Процесуальний Кодекс України. Редакція від 6.11.2022 №1618-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 40–41, 42, ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>; **15.** Цивільний кодекс України. Редакція від 10.10.2022. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40–44, ст.356. **16.** Закон Великобританії «Про азартні ігри» (The Gambling Act 2005) URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/19/schedule/7#top>; **17.** Бориславський міський суд Львівської області. Судова влада України. Проблемні аспекти моменту виникнення цивільно-правових зобов'язань за договором позики. 19.09.2017. URL: <https://brm.lv.court.gov.ua/sud1301/pres-centr/news/377883/>; **18.** Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>; **19.** Європейські перспективи. Науково-практичний журнал. Вид. № 8. Дрогобич, ЮНЕСКО, 2014. 184 с. URL: <http://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2014-8/EP-2014-8.pdf>; **20.** Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор. проєкт Закону України від 18.12.2019 № 2285-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67682.